

י"ג בטבת, תשע"ז, 11.1.2017

גיליון מס' 542

פרשת ויחי

האם כך נפרדים?

מאת גלעד אוברמן. קיבוץ לביא

החל בפרשת "בראשית" ועד חלקו האחרון של ספר מלכים ב' אנו פוגשים דמויות שונות, מאדם הראשון ועד אחרון מלכי בית דוד, המגיעות באופן טבעי, או שלא בדרך הטבע, אל אחרית ימיהם. לעיתים, כמו בפירוט הדורות מאדם עד נוח ועד אברהם, מדובר בתיאור הסתמי למדי "וימת". לעיתים, כמו אצל אברהם ויצחק, הניסוח הוא קצת יותר מכובד, למשל - "ויאסף אל עמיו", ולעיתים, בעיקר כאשר מדובר במוות שאינו טבעי, כמו במקרים של שאול, אליהו הנביא, או (להבדיל) אחאב ואיזבל אשתו, מתוארות הנסיבות הספציפיות של מותם. עם זאת, רק במקרים מעטים מאד מגיעה הדמות המקראית אל סוף ימיה בתהליך הכולל דברי סיכום או מעין צוואה, הנאמרים לצאצאים או לעם כולו. תהליך הפרידה המשמעותי ביותר הוא כמובן זה של משה רבנו, שפרידתו מבני ישראל נפרשת על פני רובו של ספר דברים, ותהליך מקביל, גם אם מעט תמציתי יותר, מתרחש אצל תלמידו וממשיכו יהושע בן נון.

בפרשת "ויחי" (על האירוניה שבשם הפרשה נדבר בהזדמנות אחרת) ובהפטרה שנבחרה לפרשה זו אנו פוגשים בשני תהליכי הפרידה המשמעותיים היחידים (ככל הנראה) המוכרים לנו מן התנ"ך מלבד אלו של משה ויהושע - פטירתם של יעקב אבינו ושל דוד המלך.

בדברי הפרידה של משה ושל יהושע משולבים גם דברי תוכחה ואזהרות מפני פורענות, אך אלו נתפסים כחלק מן המסרים החשובים לעם ישראל לדורותיו, ואינם יוצרים אי נוחות אצל הקורא. לעומת זאת, בפרשתנו ובהפטרה אנו נפגשים בדברים הצורמים את האוזן ומעלים תהייה - האם כך ראוי להיפרד?

אצל יעקב מדובר בסוג של קללה המופנית לשמעון וללוי "שמעון ולוי אחים כלי חמס מְכַרְתֵּיהֶם. בְּסֹדֶם אֵל תָּבֹא נַפְשִׁי... אָרוּר אַפִּים כִּי עָז וְעִבְרָתָם כִּי קִשְׁתָּה אֶחְלַקְמָם בְּיַעֲקֹב וְאַפְיָצָם בְּיִשְׂרָאֵל" (מט,ה-ז), וזאת בהמשך לדברים הקשים המופנים גם לראובן "פַּחַז כַּמִּים אֵל תּוֹתֵר"...(מט,ד), ואילו אצל דוד מדובר, בין היתר, בסוג של רשימת חיסול (של יואב בן צרויה - "...וְלֹא תוֹרֵד שִׁיבְתוּ בְּשָׁלֶם שְׂאֵל" (מלכים א,ב,ו) ושל שמעי בן גרא - "...וְהוֹרְדָתָ אֶת שִׁיבְתוּ בְּדָם שְׂאֵל" (מלכים א,ב,ט))

לפי חלק מן הפרשנים דבריו של יעקב על שמעון ולוי מרמזים לתפקידם בפרשת מכירתו של יוסף, והפער בין הדברים הללו לדברי הפיוס של יוסף בסוף פרשתנו אף מחריף את התמיהה - כך ראוי להיפרד?

ר' משה יצחק ב"ר שמואל אשכנזי, בספרו "הואיל משה" (ליורנו, תרמ"א) כותב בפירושו על הפטרה שלנו דברים נועזים: "כלל היוצא לנו מזה, הוא שהנביאים כותבי ספרי הקודש לא החניפו לשום אדם וגילו מעשיו, דבריו ומחשבותיו כאשר המה, וגדולי ישראל אף הם היו אנשים ולא מלאכי השרת, ואם באחת או בשתיים נטו מן הדרך הישרה לא נשכח עבור זה מרבית מעשיהם הטובים, וכבודם על זה במקומו מונח. יותר מזה נגיל ונשמח כהגיד לנו לבנו, שלא טוב פעלנו, כי מזה ניכרת יותר טהרת דתנו ונועם דרכיה, בצוותה עלינו לעשות להפך ממה שעשו הם". (ההדגשות אינן במקור).

אף אם רבים יסתייגו מדברים אלו, הרי שהעיקרון של "מעשי אבות סימן לבנים", גם אם במקרה זה בדרך של היפוך, כהמחשה כיצד אין ראוי להיפרד, פותח פתח גם לאפשרות להציע מסר אחר, אף הוא בדרך של היפוך, הלומד מגדולי ישראל אלה לא כיצד ראוי להיפרד, אלא דווקא כיצד ראוי לנהוג כלפי חברינו המבוגרים, כך שלא יגיעו לכדי תחושות מרירות מעין אלו לעת פרידה.

לא סוד הוא שעל רקע תהליכי השינוי בקיבוצים, ישנם הטוענים כי החברים המבוגרים מוצאים עצמם בחסרון כיס, עם קצבת פנסיה מינימאלית, ולעיתים אף הכרח להמשיך ולעבוד על מנת לאפשר חיים בכבוד. לטעמי, במרבית הקיבוצים התמונה אינה כזו, ומקורות רבים מופנים על מנת להבטיח את צרכי הוותיקים, תוך מתן עדיפות על פני צרכי יתר החברים. מעבר לעצם הבטחת הצרכים הפיזיים, נדמה שלא פחות חשוב להבטיח, ככל הניתן, חיים בעלי תוכן ומשמעות גם לאחר הפרישה מעבודה. אתגר נוסף, אולי המורכב ביותר, הוא לבחון כיצד ליצור מצב שבו חברים אינם נותרים לבדם, ללא אף צאצא המתגורר בקיבוץ. האם נשכיל להגיע לכך, גם במחיר של תהליכי שינוי?

גלעד אוברמן הוא בן וחבר קיבוץ לביא. נשוי לנילי לבית פלק, אב לששה וסב לשלושה. עסק בעבר בפיתוח תוכנה ולאחר מכן בתחום הניהול, לרבות ריכוז המשק בקיבוצו ובבית רימון. עובד כיום כעורך דין במשרד "שלמה כהן ושות'" בעמק הירדן. בתחום המסחרי והקיבוצי, מכהן כיו"ר ההנהלה הכלכלית של בית רימון וחבר בהנהלות שונות בלביא, בבית רימון ובאזור.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il